

МОЖЛИВІ ВИДИ КОНФЛІКТІВ ІНТЕРЕСІВ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРИТЕРІЇ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

Заборовський В.В.,
професор, доктор юридичних наук,
професор кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету
ORCID: 0000-0002-5845-7535

Заборовський В.В. Можливі види конфліктів інтересів в адвокатській діяльності та критерії їх класифікації.

У цій статті розкриваються проблемні питання, що пов'язані із дослідженням як сутності конфлікту інтересів в аспекті здійснення адвокатської діяльності, так і зокрема, щодо виокремлення можливих видів таких конфліктів та критеріїв їх класифікації. Дана стаття присвячена насамперед дослідженню різноманітних позицій науковців щодо виокремлення можливих видів таких конфліктів.

Аргументується позиція, згідно з якою найпоширенішими випадками існування конфлікту інтересів в професійній діяльності адвокат є представництво двох клієнтів, інтереси яких є суперечливими. В той же час, одним із найбільш складних в аспекті визначення сутності такого роду конфлікту є відносини адвоката з клієнтом – юридичною особою. Суттєво розширює розуміння конфліктів інтересів в адвокатській діяльності й правозастосовна практика насамперед ВКДКА.

В межах даного дослідження було розкрито позиції вітчизняних та зарубіжних науковців щодо виділення різноманітних критеріїв класифікації конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката. Дослідження акцентувало увагу на тому, що значна кількість потенційно можливих конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката зумовила й існування різноманітних критеріїв їх класифікації (а саме: в юридичній літературі, зокрема виділяють: явні та приховані; реальні та уявні; первісні та опосередковані, а також вертикальні, горизонтальні та змішані).

В даній статті набули широкого застосування загальнонаукові методи аналізу та синтезу. Для досягнення обумовленої перед автором мети, були застосовані і характерні для правової науки методи. Саме дослідження здійснювалося із застосуванням насамперед формально-догматичного методу, який надав можливість виокремити види та проаналізувати критерії класифікації можливих конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката.

Ключові слова: адвокат; адвокатська діяльність; принципи адвокатської діяльності; конфлікт інтересів; види конфліктів інтересів в адвокатській діяльності; реальні та уявні конфлікти; вертикальні, горизонтальні та змішані конфлікти інтересів.

Zaborovsky V.V. Possible types of the conflicts of interest in advocacy and criteria for their classification.

This article reveals problematic issues related to the study of both the essence of the conflict of interests in the aspect of practicing law, and in particular, the identification of possible types of such conflicts and the criteria for their classification. This article is primarily devoted to the study of various positions of scientists regarding the identification of possible types of such conflicts.

The position is argued, according to which the most common cases of conflict of interests in the professional activity of a lawyer are the representation of two clients whose interests are conflicting. At the same time, one of the most difficult in terms of determining the essence of this kind of conflict is the relationship between a lawyer and a client - a legal entity. First of all, VKDKA significantly expands the understanding of conflicts of interest in advocacy and law enforcement practice.

Within the framework of this study, the positions of domestic and foreign scientists regarding the allocation of various criteria for the classification of conflicts of interest in the professional activity of a lawyer were disclosed. The study focused on the fact that a significant number of potentially possible conflicts of interest

in the professional activity of a lawyer led to the existence of various criteria for their classification (that is: in the legal literature, in particular, the following are distinguished: overt and hidden; real and imaginary; primary and indirect, as well as vertical, horizontal and mixed).

In this article, general scientific methods of analysis and synthesis are widely used. To achieve the goal stipulated by the author, the methods characteristic of legal science was also applied. The research itself was carried out using, first of all, a formal-dogmatic method, which made it possible to distinguish the types and analyze the criteria for the classification of possible conflicts of interest in the professional activity of a lawyer.

Key words: lawyer; advocacy; principles of advocacy; conflict of interests; types of conflicts of interest in advocacy; real and imagined conflicts; vertical, horizontal and mixed conflicts of interest.

Постановка проблеми. Українське законодавство та міжнародні стандарти адвокатської діяльності приділяють значну увагу як проблемам визначення конфлікту інтересів в аспекті здійснення професійної діяльності адвоката, так і регламентуванню питання щодо забезпечення їх уникнення. Неодноразово питання визначення сутності таких конфліктів інтересів було предметом нашого наукового дослідження [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7], де ми зокрема доходили до висновків, що одним із фундаментальних принципів адвокатської діяльності є принцип уникнення конфлікту інтересів, а відсутність конфлікту інтересів, як визначальна складова наявності довіри є основоположним моментом взаємовідносин між адвокатом та його клієнтом, і довіра повинна бути квінтесенцією професійної адвокатської діяльності в цілому (існування безсумнівної довіри до професійної діяльності адвоката неможливі за умови існування навіть ймовірного конфлікту інтересів) [8, с. 247]. Актуальність дослідження зумовлена насамперед тим, що багатогранність можливих проявів адвокатської діяльності свідчить і про можливість існування різноманітних ситуацій, які б свідчили про наявний або ж потенційний конфлікт інтересів.

Аналіз наукових публікацій. Сутність конфлікту інтересів в професійній діяльності адвоката, зокрема, щодо виділення можливих його видів була предметом досліджень ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти даної проблеми, доцільно виокремити праці А.М. Бірюкової, В.О. Вайпана, М. Голдстейна, С.О. Деханова, С.О. Іванова, Ю.О. Кухарука, О.В. Маленко, І. Магєро, П.В. Смірнова, К.М. Северин, З. Суховерської та інших.

Метою даної статті є комплексне теоретичне та практичне дослідження правової природи конфліктів інтересів, які можуть виникати в професійній діяльності адвоката, зокрема, щодо виокремлення можливих видів таких конфліктів та критеріїв їх класифікації. Основними завданнями автор ставить перед собою: проаналізувати різноманітні позиції науковців щодо визначення видів конфліктів інтересів в адвокатській діяльності; дослідити правозастосовну практику ВКДКА, яка суттєво розширює розуміння сутності таких конфліктів інтересів; з'ясувати різноманітні критерії класифікації конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних проблемних питань у визначенні сутності конфлікту інтересів в професійній діяльності адвоката є можливі різноманітні прояви таких конфліктів. Так, одним із таких конфліктів можна кваліфікувати ситуацію, коли адвокат надає правову допомогу клієнтам, інтереси яких суперечать один одному. В цьому випадку, заслуговує на увагу твердження П.В. Смірнова, що оскільки інтереси ні одного клієнта, ні інтереси іншого не підпадають під «особисту заінтересованість» адвоката [9, с. 160], то ставиться під сумнів коректність законодавчо закріпленої дефініції поняття «конфлікт інтересів» в аспекті здійснення адвокатської діяльності.

Все це вказує на необхідність дослідження сутності можливих видів конфліктів інтересів в адвокатській діяльності, та критеріїв їх класифікації. Багатогранність професійної діяльності адвоката щодо захисту, представництва та надання іншої правової допомоги клієнту свідчить і про можливість існування різноманітних ситуацій, які б свідчили про наявний або ж потенційний конфлікт інтересів. Однією із найбільш фундаментальних праць в даній сфері є дослідження С.О. Деханова [10], який виходить з того, що

ситуації конфлікту інтересів мають місце, зокрема, у випадку коли адвокат:

- бере участь в декількох пов'язаних між собою справах (існує ризик використання конфіденційної інформації);
- в одній і тій же справі приймає доручення клієнтів, у яких наявний конфлікт інтересів або ж коли він вже раніше представляв інтереси іншої сторони;
- має тісні родинні зв'язки з кимось, хто має конфлікт інтересів з клієнтом адвоката;

- має значні прямі або непрямі фінансові зв'язки з особою, яка має конфлікт інтересів з клієнтами адвоката;

- має інші тісні зв'язки з особою, у якої є конфлікт інтересів з його клієнтами (може впливати на неупередженість і професійну чесність адвоката);

- виступає від імені різних сторін в підготовці правових матеріалів, які мають на меті підписання угоди між сторонами;

- виступає в ролі арбітра, посередника або медіатора різних сторін, якщо він спочатку надавав окремо послуги однієї зі сторін в обставинах, пов'язаних з конфліктом;

- приймає доручення конкуруючих компаній.

За твердженням О. Кузьмінського, конфлікт інтересів в діяльності адвоката виникає також у випадку, коли представництвом інтересів займаються колишні юрисконсультанти відповідної організації (їм відомі всі слабкі місця такої організації), колишні працівники міліції («міліцейські адвокати») (здійснюють захист, використовуючи свої зв'язки) [11].

Суттєво розширює розуміння конфліктів інтересів в адвокатській діяльності правозастосовна практика насамперед ВКДКА. Так, рішенням від 4 жовтня 2019 року було затверджено Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо конфлікту інтересів [12], яким до таких було віднесено:

- одночасне надання правової допомоги адвокатами, які є подружжям, в одному і тому ж провадженні особам, інтереси яких є протилежними і суперечать один одному;

- надання допомоги, якщо виконання договору суперечить інтересам члена сім'ї або близького родича адвоката – посадової особи, яка брала або бере участь у провадженні;

- прийняття доручення від клієнта щодо необхідності вчинення дій в його інтересах, які перебувають в конфлікті інтересів з юридичною особою, в якій адвокат раніше працював, або надавав правову допомогу в результаті чого володіє інформацією, яка може бути використана проти такої особи (обов'язок адвоката виникає лише за умови володіння адвокатом певною конфіденційною інформацією).

Цікаве питання підняв В.О. Вайпан, звернувши увагу на існування конфлікту інтересів і у адвокатів, які перебувають в близькій спорідненості (наприклад, батько і син). Складно припустити, як він відмічає, що батько і син не будуть обговорювати ведення своїх справ і намагатися скоординувати їх на своє благо, що явно не відповідатиме інтересам їх клієнтів [13]. Коли адвокати, які представляють різних клієнтів в одній справі або в суттєво пов'язаних питаннях, тісно пов'язані між собою кров'ю чи шлюбом, як зазначається в Типових правил поведінки [14] американських адвокатів (п. 1.7.), то може існувати значний ризик розкриття конфіденційності клієнтів, тоді сімейні стосунки адвоката будуть перешкоджати як лояльності, так і незалежності професійне судження. Відповідно до даних Правил поведінки, адвокат, що пов'язаний з іншим адвокатом, наприклад, як батько, дитина, брат чи сестра або чоловік, зазвичай не може представляти клієнта у справі, де цей адвокат представляє іншу сторону, якщо кожен клієнт не дасть інформованої згоди на це (в той же час, таке обмеження розглядається як особисте і, як правило, не поширюється на членів фірм, з якими пов'язані адвокати).

Цікавим в контексті нашого дослідження є й положення Кодексу професійної поведінки адвокатів [15] канадського Саскачевана, згідно з яким адвокати можуть консультувати друзів, членів сім'ї, одного із подружжя та інших родичів і він не перебуває в конфлікті інтересів просто тому, що адвокат представляє члена сім'ї або друга. Однак, якщо стосунки є близькими та справа суперечлива, адвокат може бути не в змозі залишатися професійним та об'єктивним, і в таких випадках найкраще, щоб адвокат не виступав у ролі представника чи захисника.

Без сумніву, найпоширенішими випадками існування конфлікту інтересів в професійній діяльності адвокат є представництво двох клієнтів, інтереси яких є суперечливими. Це стосується як випадків одночасного представництва інтересів різних учасників процесу, так і випадків, відстоювання інтересів осіб, за умови, коли адвокат вже попередньо надавав правову допомогу іншим учасникам справи (в тому числі, і в іншому процесі). Неможливість такої діяльності насамперед зумовлена тим, що чесність, добросовісність та порядність адвоката, як невід'ємні умови адвокатської діяльності, ставляться під сумнів, у разі якщо адвокат буде намагатися виконати свої професійні обов'язки щодо двох клієнтів одночасно, якщо їх інтереси є суперечливими. В той же час, правозастосовна практика і судів, ВКДКА деталізує вищевказану заборону на таке представництво. Так, як конфлікт інтересів кваліфікується діяльність адвоката щодо одночасного надання правової допомоги обвинуваченому та свідку [16], тоді як такий конфлікт відсутній, якщо така допомога була реалізована у справі з ін-

шим предметом [17]. Слід врахувати й те, що Рада адвокатів України дотримується позиції, за якою представництво інтересів декількох позивачів чи відповідачів одним адвокатом в одному цивільному процесі є можливим, якщо це не породжує конфлікту інтересів [18].

Одним із найбільш складних в аспекті визначення конфлікту інтересів у професійній діяльності адвоката є його відносини з клієнтом – юридичною особою. Це можуть бути, зокрема, питання, що стосуються звільнення працівників юридичної особи (в тому числі й колишніх їх керівників), так і питання щодо майнових спорів засновників такої особи. На складність взаємовідносин насамперед між засновниками та юридичною особою, звертає увагу і К.М. Северин, який слушно зауважує, що якщо засновників декілька, а адвокат уклав договір з юридичною особою, то він повинен захищати інтереси саме такої особи, в діяльності якої відображаються інтереси всіх її засновників, а тому у разі звернення одного із засновника, інтереси якого певним чином суперечать іншим, адвокат повинен відмовитись від прийняття такого доручення, враховуючи те, що він володіє конфіденційною інформацією, яка стосується всіх засновників [19, с. 153].

Регулювання таких відносин присвячена доволі значна за обсягами ст. 39 Правил адвокатської етики. Положення даної статті, з одного боку, вказують, що на такі правовідносини повною мірою поширюються норми Правил, що стосуються конфлікту інтересів, а з іншого – додатково встановлює певні обмеження задля уникнення конфлікту інтересів. Наявність таких додаткових обмежень вказує на специфіку можливих наслідків конфліктних ситуацій у справі за участю юридичної особи, тож законодавець встановлює додаткові умови, які спрямовані на попередження виникнення даних ситуацій. Це зумовлено насамперед тим, що представництво інтересів керівників та інших учасників юридичної особи при вирішенні суперечки з нею, адвокатом який надає або надавав правову допомогу такій юридичній особі, потенційно може створити, як зазначають науковці, переваги клієнтам адвоката щодо юридичної особи, а це є неприпустимим для адвоката [20].

В той же час, вищевказані обмеження не є безумовними. Так, в рішенні Ради адвокатів України зазначається, що обов'язок відмовитися від укладення договору про надання правової допомоги з метою уникнення конфлікту інтересів виникає лише за умови володіння адвокатом інформацією, яка отримана ним у результаті роботи в юридичній особі та може бути використана проти такої особи [21].

Значна кількість потенційно можливих конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката зумовила й існування різноманітних критеріїв їх класифікації. Так, Ю.О. Кухарук за ознакою реальності, конфлікти інтересів (протиріччя) в діяльності адвоката поділяє на явні (очевидні для всіх осіб, які беруть участь у справі) та приховані (фактично можуть бути явними тільки для захисника, якщо ніхто з учасників судочинства, включаючи самих підзахисних, про них не знає) [22, с. 10]. Н.М. Ковалко виділяє реальний та уявний (потенційний конфлікт), звертаючи увагу, що наявність наслідків для конфлікту інтересів не є визначальною ознакою, наводячи при цьому положення постанови Верховного Суду [23] щодо ймовірності настання негативних наслідків виникнення конфлікту інтересів. В юридичній літературі також виділяють первісні та опосередковані (за джерелом виникнення). Якщо первісні безпосередньо зачіпають особисті інтереси адвоката (виникають з таких мотивів, як родинні зв'язки, політичні переконання, віросповідання, фінансова чи матеріальна залежність тощо), то опосередковані полягають у несумісності інтересів різних клієнтів (колишніх, поточних, потенційних) [24, с. 51].

Одним із найпоширеніших є поділ конфліктів інтересів в аспекті адвокатської діяльності (за джерелом) на вертикальні (між інтересами адвоката і клієнта), горизонтальні (між інтересами клієнта) та змішані (конфлікти і між інтересами клієнтів, і між інтересами клієнта та інтересами адвоката) [25, с. 125].

Такий поділ конфліктів інтересів в адвокатській діяльності (за джерелом виникнення) активно застосовується й американськими дослідниками, оскільки фактично відтворює положення Типових правил поведінки [14] американських адвокатів. Так, переважна більшість науковців [26; 27] виділяють 4 категорії конфліктів інтересів, а саме:

1) між адвокатом і клієнтом (адвокат повинен ретельно оцінити, чи є у нього певні особисті інтереси (поточні чи попередні) відносно потенційного клієнта. Такі особисті інтереси можуть базуватись: на членстві адвоката в певних громадських організаціях, діяльність яких не співвідноситься із виконанням доручення; наявністю родинних, дружніх та інших особистих відносин;

2) між поточними клієнтами – одночасне (наприклад, представництво сторін у справах про розлучення) або побічне (зокрема, прийняття доручення від клієнта, коли опонентом по справі є особа, якій адвокат надає допомогу по іншій справі) представництво;

3) між поточним і колишнім клієнтом;

4) у зв'язку із зобов'язаннями адвоката по відношенню до третьої особи (наприклад, у випадку, коли адвокат отримує гонорар від третьої особи, зокрема, для представництва інтересів неповнолітньої особи, адвоката можуть залучити його батьки, а їх інтереси можуть певним чином не відповідати безпосередньо інтересам такої особи). В юридичній літературі існують й інші критерії класифікації конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката [28].

Висновки. Багатогранність професійної діяльності адвоката щодо захисту, представництва та надання іншої правової допомоги клієнту свідчить і про можливість існування різноманітних ситуацій, які б свідчили про наявний або ж потенційний конфлікт інтересів.

Без сумніву, найпоширенішими випадками існування конфлікту інтересів в професійній діяльності адвокат є представництво двох клієнтів, інтереси яких є суперечливими. В той же час, одним із найбільш складних в аспекті визначення сутності такого роду конфлікту є відносини адвоката з клієнтом – юридичною особою. Суттєво розширює розуміння конфліктів інтересів в адвокатській діяльності й провозастосовна практика насамперед ВКДКА.

Значна кількість потенційно можливих конфліктів інтересів в професійній діяльності адвоката зумовила й існування різноманітних критеріїв їх класифікації. В юридичній літературі, зокрема виділяють: явні та приховані; реальні та уявні; первісні та опосередковані, а також вертикальні, горизонтальні та змішані.

Список використаних джерел:

1. Заборовський В.В., Манзюк В.В. Принцип уникнення конфлікту інтересів в професійній діяльності адвоката: загальні положення. *Visegrad journal on human rights*. 2021. № 5. С. 152–157.
2. Заборовський В.В. Уникнення конфлікту інтересів в якості професійного обов'язку адвоката. *Innovative research of legal regulation of public administration: International Scientific Conference (Lublin (Republic of Poland), 16-17 June 2017)*. Lubline: Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej, 2017. Р. 11–15.
3. Заборовський В.В. Деякі аспекти розуміння сутності конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. *Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 груд. 2021 р.). Харків: Право, 2021. С. 98–100.
4. Заборовський В.В. Особливості визначення конфлікту інтересів у відносинах адвоката з клієнтом – юридичною особою. *Закарпатські правові читання. Трансформація національних правових систем країн Центральної та Східної Європи в умовах сучасних викликів*: матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 28-29 квітня 2022 р.). Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 179–181.
5. Заборовський В.В. Заходи щодо попередження конфлікту інтересів як необхідна умова надання адвокатом професійної правничої допомоги. *Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 26 травня 2022 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. С. 70–74.
6. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. К., 2017. 577 с.
7. Заборовський В.В., Бисага Ю.М., Булеца С.Б. Правовий статус адвоката: проблеми теорії та практики: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 650 с.
8. Заборовський В.В. Сутність конфлікту інтересів в професійній діяльності адвоката. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 3. С. 243–248. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.45/>
9. Смирнов П.В. Правовое регулирование института конфликта интересов в адвокатской деятельности по законодательству Российской Федерации. *Вестник экономической безопасности*. 2020. № 1. С. 158–162.
10. Деханов С.А. Конфликт интересов в системе деонтологических отношений адвоката и клиента в странах Западной Европы. *Адвокатская практика*. 2010. № 2. С. 28–31.
11. Суховерська З. Конфлікт інтересів та етика у сфері правосуддя: підсумки круглого столу у Львові. *Українське право*. 2018. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/konflikt-interesiv-ta-etyka-u-sferi-pravosuddya-zasidannya-kruglogo-stolu/>.

12. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо конфлікту інтересів: рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарна комісії адвокатури від 04 жовтня 2019 року № X-017/2019. URL: <https://vkdka.org/14637-2/>.
13. Вайпан В.А. Конфликт интересов в адвокатской деятельности: комментарий к статье 11 Кодекса профессиональной этики адвоката. *Право и экономика*. 2007. № 6.
14. Model Rules of Professional Conduct, created by the American Bar Association in 1983. URL: https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents/.
15. Code of professional conduct. The Law Society of Saskatchewan, adopted by the Benchers of the Law Society of Saskatchewan on February 10, 2012to URL: <https://www.lawsociety.sk.ca/for-the-public/common-client-concerns/conflict-of-interest/>.
16. Постанова Верховного Суду від 24 червня 2020 року у справі № 821/890/18. URL: iplex.com.ua/doc.php?regnum=90029757&red=100003b599_a7c8cbfbaed0fcb92b1b9420d552&d=5.
17. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарна комісії адвокатури від 30 листопада 2017 року № XI-017/2017. URL: <https://vkdka.org/rishennya-hi-0172017-u-spravi-za-skargoyuna-rishennya-distsiplinarnoji-palati-kdka-dnipropetrovskoji-oblasti-vid-05-07-2017-prozakrittya-distsiplinarnoji-spravi-vidnosno-advokata/>.
18. Про затвердження роз'яснення щодо можливості одночасного представництва інтересів двох або більше позивачів чи відповідачів адвокатом в одному цивільному процесі: рішення Ради адвокатів України від 26 лютого 2016 року № 4. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-03-17-r-shennya-rau-4_56eac49204562.pdf.
19. Северин К.М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1(1). С. 151–154.
20. Иванов С.О конфликте интересов доверителей в адвокатской практике. 2020. URL: <https://parf.ru/polemic/opinions/o-konflikte-interesov-doveriteley-v-advokatskoj-praktike/>.
21. Про застосування частини четвертої статті 40 Правил адвокатської етики: рішення Ради адвокатів України від «4-5» липня 2014 року № 60 . URL: osav.vn.ua/images/files_pdf/rishennya_nau/60.pdf.
22. Кухарук Ю.О. Правова проблема усунення захисника від участі у справі в кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2010. 19 с.
23. Постанова Верховного Суду від 26 листопада 2020 року, справа № 818/1718/17 . URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/93119334>.
24. Бірюкова А.М. Конфлікт інтересів в адвокатській діяльності в умовах глобалізації. *Юридичний бюлетень*. 2017. № 5. С. 48–54.
25. Маленко О.В. Принцип уникнення конфлікту інтересів при здійсненні адвокатської діяльності. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 4. С. 119–132.
26. Goldstein Bolocan M. Professional Legal Ethics: A Comparative Perspective. *CEELI Concept Paper Series*, 2002. 102 p.
27. Common Conflicts Of Interest For Lawyers To Avoid 2019. URL: <https://www.cbsh.net/blog/2019/05/common-conflicts-of-interest-for-lawyers-to-avoid/>.
28. Magero I. Conflict of interest (1) definition. URL: https://www.academia.edu/36867700/CONFLICT_OF_INTEREST_1_DEFINITION.